

Gospodar in gospodinja

LETO 1940

21. MARCA

STEV. 12

Več zelenjadi!

Priznati moramo, da se kmečko prebivalstvo vobče vse premalo zanima za pridelovanje zelenjadi. Izmed mnogih plemen in neštetihi sort se splošno prideluje poleg nekaterih dišavnih zelišč mnogo zelja, solate, fižola, nekaj graha, čebule, česna in kumar. Marsikdo misli, da je razna druga zelenjad le bolj za meščansko kuhinjo in za gospodo. Pa je napačno tako mnenje. Mnogo je zelenjadi, ki bi bila na mestu tudi na preprosti kmečki mizi, in sicer iz raznih razlogov. Zelenjad je poleg sadja najzdravejša hrana, ki jo čislajo vsi omikani narodi po vsem svetu in jo zdravniki toplo priporočajo zdravim in bolnim. Z zelenjadnimi jedili dosežemo v vsakdanji prehrani tako posebno spremembo. Z zelenjadjo si pa tudi lahko prihranimo mnogo drugih živil.

Pridelovanje večine zelenjadi je kaj preprosto. Skoraj vsa zelenjad uspeva tudi na njivi, ako je le zemlja dobro ugnojena, zadostno sprstena in ne presuha.

Skoraj vso zelenjad sejemo zgodaj spomladi. Marca meseca je torej glavna zelenjadna setev; nekaj plemen in sort sejemo pa tudi še pozneje tja do poletja. Zimsko zelenjad sejemo pa konec poletja in tudi še jeseni. Vsaka zelenjadna rastlina ima za setev svoj čas, ako tistega zamudimo, zgubimo lahko celo leto.

Pridelovanje zelenjadi je dandanes tudi zaradi tega tako lahko, ker dobimo že skoraj v vsaki vasi za majhen denar dobro seme. Od večine zelenjadi za pridelamo seme tudi lahko doma.

Katero zelenjad bi bilo treba torej gojiti v večji meri?

Izmed kapusnic še marsikje ne poznajo ranega zelja, ki je godno že julija, ali pa vsaj kmalu avgusta meseca. Naredi sicer drobnejše, toda zelo trde glave. — Premalo znan je dalje ohrovt, ki je posebno priporočen za zimo, ker je bolj stanoviten nego zelje. Nadzemeljske kolerabe so prav za-

željena spomladna zelenjad. Tudi kakšna karfijolica bi ne bila napačna vsaj za kak velik praznik ali ob drugi posebni priliki. Glavičasti kapus je jako dobra zelenjad, prava slaščica za jesen in zimo. Vse te našteje kapusnice sejemo in gojimo kakor navadno zelje. Rano zelje, kolerabe in karfijole je treba sejati čimprej — če mogoče na toplo gredo — da so sadike v drugi polovici meseca aprila godne za presajanje. Ohrovt in glavičasti kapus sta pa bolj pozni jesenski rastlini, zato je dovolj zgodaj, ako ju sejemo v mesecu aprilu in maja presajamo na stalno mesto. Najbolj zahtevne so pač karfijole. Ugaja jim močno pregnojena zemlja, kjer vsaj več let niso rastle kapusnice. Pa vode potrebujejo mnogo.

Izmed listnate zelenjadi sejemo čim več solate, in sicer takih sort, ki delajo trde glave in ne gredo rade v cvet. Priporočamo tudi ameriško berivko, ki sicer ne dela glav, ampak gre takoj v steblo, ki je obraščeno z nežnimi listi. Ti listi so poleti, ko ni več glavate solate, izvrstno nadomestilo.

Razen raznih solat bi kazalo sejati več potrošnika ali radiča in pa špinače. To sta dve zelenjadni rastlini, ki zaslužita največjo uvaževanje že zgolj zaradi tega, ker spadata obe zaradi obilnih vitaminov k najzdravejšim živilom. Potrošnik sejemo navadno pozneje, meseca aprila ali maja, poletno špinačo pa čimprej marca meseca, ker poletno vročino slabo prenaša. Po njivah med drugimi sadeži (n. pr. med zeljem, med koruzo) bi lahko gojili novo zelandsko špinačo, ki daje trajen užitek od poletja do pozne jeseni.

Od korenaste zelenjadi nujno priporočamo vrtno korenje, ki je godno že julija—avgusta meseca, ako ga sejemo takoj sedaj. Iz njega se pripravlja zelo okusna in zdrava prikuha. Premalo se goji rdeče pese, pa je vendar tako izvrstna v solati. Sejati jo moramo več-

krat, ker le mlada je okusna in se rada skuha. Tudi rdeče redkvice naj bi posejala vsaka gospodinja med solato ali kako drugo bolj počasi rastočo zelenjad. Vsaj otroci bodo imeli užitek, ko bodo prigrizovali h kruhu zapeljivo rdeče redkvice.

Več graha bi tudi ne bilo napačno. Ni je menda okusnejše zelenjadi kakor je zelen grah, naj si bo sladkorni, ki se uživa v stročju, ali pa navadni v zrnju. Kjer ni trda za prostor, sadimo kaj več visokih sort, ki dajo večji pridelek nego nizke. Po kmetih je to laže nego v mestih, kjer nimamo vejevja, brez katerega grah poleže in se slabo obnese.

Iz razreda čebulnic je splošno znana čebula in česen. To dvoje sade povsod vsaj za domačo rabo in je torej posebno priporočilo nepotrebno. Čudno pa je, da se pri nas ne vpelje luk kozjek, ki je pri naših sosedih na Hrvaškem tako rekoč vsakdanja hrana po kmetih in po mestih od spomladi tja daleč v poletje. Luk kozjek se sadi poleti od junija do septembra. Čez zimo ostane zunaj in da zarana spomladi slasten prigrizek h kruhu in drugim jedem. Uporabljajo ga tudi v kuhinji za razne omake. Našim vrtnarjem in trgovcem s semeni priporočamo, da vpeljejo tudi to domačo in tako priljubljeno zelenjad. — Pa imamo še nekatere čebulnice, ki jih po drugih pokrajinah zelo čislajo. Sta to pred vsem por in pa šalotka. Por sejemo prav zarana spomladi na tople

grede in ga potem presajamo; goden je na jesen. Čez zimo lahko ostane zunaj, nekaj ga spravimo pa v prezimovališče. Šalotke razmnožujemo pa z zarodkom (drobnimi čebulicami), ki jih sadimo že jeseni. V vsakem vrtu naj bi rastlo tudi nekaj grmičev drobnjaka. To je trajna čebulnica, ki je ni treba nikoli sejati. Razmnožuje se tako, da se stari grmi raztrgajo in razzade na nov prostor. Drobnjak ima rad močno, pa vlažno zemljo. Lahke, suhe publice ne prenaša.

Končno naj omenimo še paradižnik. Ta rastlina novejšje dobe se je tekom zadnjega stoletja razširila po vsem svetu in se povsod tako priljubila, da bi jo težko pogrešali. Tudi pri nas je v meščanskih kuhinjah že davno povsod vpeljana. Manj razširjena je pa še po kmetih, deloma ker je gospodinja še dovolj ne poznajo, deloma pa zato, ker mislijo, da jo je težko gojiti. Nekaj težav je res v tem, ker je paradižnik treba sejati zgodaj in na tople grede, kjer se goji in utrjuje vse do maja meseca, ko se že velike rastline presajajo na vrtno gredice v zavetne tople lege. Najlaže bi se paradižnik razširil na ta način, da bi v vsakem večjem kraju kdo, ki ima toplotno gredo (n. pr. šola), gojil sadike v večji množini in jih potem, ko je čas za presajanje, oddajal gospodinjam proti majhni odškodnini. Kjer je pa v kraju vrtnar, je pa tudi za te sadike itak preskrbljeno. 20, 30 rastlin, ki so posajene po pol metra narazen, zadostuje že za srednjo družino. H

Slama kot živinska krma

Slama nam služi kot temeljna krma pozimi, posebno pri prežvekovalcih (goveja živina). Hranivih snovi, posebno beljakovin in tolsče vsebuje slama le malo; te snovi so namreč prešle v seme, zato je slama slesenela. V slami je torej mnogo lesovine ali celuloze, zato je za preživljanje naših živali le groba, težko prebavljiva in malo redilna krma. Kot pravilo velja, da je boljša slama od jarih kakor pa od ozimnih žit, toda na kakovost slame vplivajo tudi drugi činitelji, kakor n. pr. lastnosti zemljišča, na katerem je rasla, podnebje, gnojenje in način, po katerem je bila spravljena. Dobro spravljena in hranjena slama je večkrat boljše od slabega sena. Slama

od rjastega in snetljivega žita, plesniva ali na kak drug način pokvarjena slama izgubi veliko na svoji vrednosti, tako da je za krmljenje živine ali sploh neuporabna ali pa jo smemo pokladati le v manjših porcijah, včasih jo kaže za krmljenje živine posebej pripraviti. Stara slama izgubi mnogo na svoji vrednosti, se drobi, praši, je neokusna, malo hranljiva in dobra samo še za nastelj.

Drugeče pa se prilaga slama vsem prežvekovalcem, pa tudi konji je v manjših količinah ne odklanjajo. Da bi krmili živino v prav velikih porcijah s slamo, bi ne bilo gospodarsko; ravno to napačno ravnanje je pri nas večkrat vzrok propadanju živine čez zimo, v zve-

zi s tem pa tudi hiranju gospodarstva samega.

Slamo najbolje izkoristiš kot rezanico v zvezi z vodeno ali zrnasto krmo. Za prežvekovalce je neka najmanjša količina slame važna za to, da jim napolni prebavila in omogoči njihovo pravilno delovanje, s tem pa tudi dobro izkoriščanje ostale krme. Goveda, posebno de-

lovni voli, odrasla jalovina in molzne krave preneso na dan po 5 do 6 kg slame, seveda v zvezi z boljšo in bolj tečno krmo. Ovce imajo rajše bolj grobo in trdo slamo in to jim dajemo nezrezano. Konjem, ki ne delajo, lahko zamenjajš znaten del sena s slamo in v tem slučaju jo dobe tudi oni nerazrezano.

ovfr.

Lan ali pšenica?

Takih in podobnih vprašanj je prejelo naše uredništvo že več. Vprašalci želijo vedeti, kaj se bolj izplača sejati, lan ali pšenico. Vprašanje ni popolnoma pravilno postavljeno in se tudi ne da kar naravnost odgovoriti oz. izračunati. Kajti vprašanje, kaj naj kmet seje, se ne sme obravnavati edino-le s stališča tržnih cen, ampak vplivajo na to tudi druge okolnosti.

Kjer n. pr. pšenica dobro uspeva — in takih krajev imamo v Sloveniji precej — tam jo bomo prav gotovo sejali, zlasti če si lahko preskrbimo dobro seme, kar danes tudi ni težko. Saj so cene pšenici danes pri nas dosti visoke, ker je zaščiten z uvozno carino in je zato v ceni vedno znatno višja kakor na svetovnem trgu. Zato je že s stališča naše prehrane pravilno in potrebno, da skušamo pridelati doma čim več krušnega žita, da nam ne bo treba drago plačevati tujega zrnja. Po drugi strani pa je treba s posameznimi rastlinami tudi pravilno kolobariti ter ene in iste rastline ne smemo prepogosto sejati na isto mesto. Posebno lan je sam s seboj zelo neznosen in bi hitro odpovedal, če bi ga sejali z malimi presledki; vsaj 7 let se ne sme vrniti na isto mesto.

Če pa že hočemo računati dobičkanost lana in pšenice, bi prišli približno do sledečih zaključkov.

Pri srednje dobri letini moremo pričakovati na 1 ha:

2000 kg lanene slame po 1 din . . .	2000 din
600 kg semena po 3 din . . .	1800 din

Skupaj . . . 3800 din

Od tega kosmatega dohodka odštejemo stroške za seme, in sicer 160 kg po 3 din = 480 din. Tako dobimo čisti dohodek 3320 din. Računati bi morali še gnojenje in delo ter režijske stroške

(obrada orodja itd). Ker pa hočemo samo primerjati dobičkanost med pridelovanjem lanu in pšenice, ker je dalje jako težko navesti točno in pravilno potreba dela in ker ta razlika pri obeh kmetijskih rastlinah ni velika, zlasti če opravi delo kmet sam in s svojimi družinskimi člani, ni potrebno in niti ni umestno računati še delovne dni. Tudi glede gnojenja ni bistvenih razlik. S hlevskim gnojem ne smemo niti pšenici niti lanu direktno gnojiti, kolikor pa rabi lan več kalija kakor pšenice, pa zahteva manj dušika, ki je še dražji kakor kalij.

Od pšenice moremo pričakovati pri srednje dobri letini sledeče pridelke na 1 ha:

1300 kg zrnja po 1.80 din . . .	2340 din
2200 kg slame po 0.25 din . . .	550 din
	<hr/>
	2890 din

Od tega odštejemo vrednost

220 kg semena po 1.80 din . . .	396 din
---------------------------------	---------

Ostane čisti donos . . . 2494 din

Za osnovo so vzeti v obeh računih srednji pridelki, ki jih lahko dosežemo brez posebnega gnojenja in brez umetnih gnojil in pa cene lanske pomladi, ker so bile ustaljene in se dajo med seboj bolje primerjati kakor letošnje. Po udariti je treba, da je zlasti pridelek pšenice, kot smo ga navedli, komaj sreden za naše skromne kmečke razmere. Če delamo količkej razumno (dobro seme, pravilno obdelovanje zemlje, zatiranje snetjavosti, nekoliko umetnih gnojil), lahko dosežemo, če letina ni ravno neugodna, tudi 1800 kg ali več na 1 ha. Seveda pa lahko v odgovarjajočih razmerah dosežemo tudi večji pridelek lanu.

Račun bi bil potem nekako sledeč:

1800 kg pšen. zrnja	po 1.80 din	3240 din
3000 kg slame	po 0.25 din	750 din
		<hr/>

Skupaj 3990 din

Odšteti 220 kg semena 396 din

Ostane čisti donos 3594 din

Za lan:

2500 kg lanene slame	po 1 din	2500 din
800 semena	po 3 din	2400 din

Skupaj 4900 din

Od tega odšteti vrednost semena 480 din

Ostane čisti donos 4420 din

Po teh dveh računih vidimo, da dá lan pri zgoraj navedenih cenah nekoliko večji čisti donos kakor pšenica. Ta razlika pa ni velika ter se lahko še bolj zmanjša, če ceno laneni slami ali pa semenu nekoliko pade.

Vobče pa ni pravilno, da primerjamo dobičkanost lanu ravno in samo s pšenico, ker ne sejemo samo pšenico ampak še druge, za nas prav tako važne rastline. Ozmimo se samo bežno na krompir in domačo deteljo.

Z običajnim gnojenjem s hlevskim gnojem in če je letina komaj srednja, dobimo iz 1 ha vsaj 100 centov krompirja, t. j. 10.000 kg po 0.80 din, znaša vrednost pridelka 8000 din. Ako odštejemo vrednost 2000 kg semena (1600 din), dobimo čisti donos 6400 din. Četudi računamo za obdelovanje in spravlanje krompirja nekoliko več delovnih dni (morda 20 človeških in 3 vprežne dni), kar bi zneslo ca. 700 din), imamo še vedno od krompirja za približno 50% večji donos kakor od lanu.

Detelje pridelamo na 1 ha vsaj 6000 kg (v suhem stanju). Stroški za 25 kg

semena po 20 din znašajo 500 din. Čisti donos na 1 ha bi bil torej, ako cenimo suho deteljo po 0.90 din za 1 kg, 5400 - 500 = 4.900 din.

S stališča gole donosnosti smo torej pri lanu nekoliko na boljšem kakor pri pšenici ali kakem drugem žitu. Če ima kmetovalec dosti domačih delovnih moči, zlasti ženskih rok in nedoraslih otrok, dobijo te delovne moči pri lanu prilično dobro plačano delo. Z gospodarskega stališča je upravičeno gojiti lan za prodajo le tedaj in tam, kjer se lanena slama v bližini lahko proda po primerni ceni, ki je najmanj v takem razmerju s cenami drugih pridelkov kakor v našem primeru. Da bi bil lan bolj dobičkanosen kakor druge rastline v splošnem, pa bi morale biti cene slami in semenu vsaj za kakih 30-40% višje.

Vkljub temu pa je lan za našega kmeta zelo važna rastlina, ki moramo zanjo skrbeti, da se bo čimbolj zopet razširila. Že seme, ki je za kmeta zelo drago, če ga mora kupovati, je veliko vredno. Kot tečno krmilo in nadomestilo za mleko mladim odstavljenim živalim in mladim, ki nimajo maternega mleka ter kot zdravilo za breje samice in one, ki so na ležišču (ob porodu), je nenadomestljiv. V letih hude gospodarske krize je bila prodaja lanene slame in semena važen in zanesljiv vir dohodkov. Če bi se kmetje oprijeli umnega, pravilnega pridelovanja in če bodo cene v pravilnem razmerju, bo to tudi v normalnih razmerah. Želeti bi pa bilo, da bi ljudje predelovali lan vsaj deloma tudi v domače izdelke in da bi zopet začeli rabiti domače platno vsaj za posteljno in hišno perilo, če že ne za srajce. Saj ta domača obrt ponekod še do danes ni popolnoma izginila.

Dekla Urša

Urša služi pri Sitnarjevih; kmalu bo že eno leto, odkar je pri tej družini. Toda sedaj je sklenila odpovedati službo, pa tudi stara Sitnarica misli večkrat na to, da bo treba Urši dati poselsko knjizico. Urši sedanja služba kar ni in ni povšeč. Zjutraj ob 4 ali 5 je treba iz postelje, ves ljubi dan je ali pletev ali žetev ali mlačev in hrana ni kaj posebna. Urškina prijateljica služi v mestu; tja hoče v službo tudi ona.

Tako je danes na svetu, tako gre tudi pri nas. Gospôda — pa tudi marsikaka dobra kmečka gospodinja — se pritožuje nad posli, posli pa nad gospodarji; kmečki posestniki čutijo pomanjkanje na dobrih poslih, posli pa nedostatek dobrih gospodarjev in gospodinj.

Služiti pri tujih ljudeh ni vedno igrača, včasih prav težka reč. Blagor mu, če je imel starše, ki so mu dali na pot srce s takimi darovi in silami, ki mu omo-

gočajo prenašati, morda celo z lahkoto in veseljem to življenje in ga drže po koncu v vseh težavah!

Gotovo, stiska za posle je velika, zelo velika. Da je pa tako velika, tega je v prvi vrsti kriva gospóda sama. Ljudi vladati ne zna vsák, tega se je treba naučiti; samo resnično izobrazena gospodar in gospodinja bosta znala posle pravilno voditi in jih obdržati zadovoljne pri hiši. Ta omika pa ne tiči samo v znanju, učenosti in v razumu tega sveta, ampak v vsej vzgoji in izobrazbi človeka kot takega, v plemenitosti njegovega srca in duha. Učenjak, uradnik, profesor utegne zelo veliko vedeti, je pa lahko vkljub temu velik surovež. Mestna gospa utegne imeti v mezinu nemščino, francoščino, zna morda lepo brenkati na klavir, lepo slikati itd., pri tem pa je lahko tako surova in neolikana, brez iskric ljubezni do bližnjega, da si res ne more prisvajati pravice do naslova »izobrazene ženske«.

Hiša, ki se približa svojemu služabniku ali služabnici, kaže zanimanje in če treba sočutje za njene zadeve, ki mirno in dostojno porazdeljuje delo, ga tudi nadzoruje, ne zine nikdar nespodobne besede, ki ne trpi v sebi nobenega bevskanja in razgrajanja in vpitja... taka hiša bo imela kmalu voljnih, vdanih poslov — na razpolago.

Urša je dobila službo v mestu. Tukaj ima 200 din plače. Ubožica je še mlada in neizkušena, pa teži po nečem višjem in skuša doseči to pred vsem s svojo zunanostjo. Vso plačo izda za nečimerno, ničvredno gizdavost. Nabavi si zračno obleko, vsakovrstne otročarije, pri tem pa mnogokrat nima niti prave srajce na životu; če se ji zmuzne čevlček iz noge, se pokaže luknja v nogavici, o kakem poštenem perilu ni duha ne sluha. Glej, ljuba gospodinja, tukaj se ti nudi prilika, da lahko storiš neznansko veliko dobrega. Skušaj pridobiti Urško za to, da si bo s svojimi težko prisluženimi dinarji nabavljala samo take reči, ki imajo trajno vrednost. Nauči Urško, da bo večkrat mislila na svojo bodočnost; pokaži ji, kako se napravi polagoma skrinja za perilo, kako si pridobi za poznejše lastno domovanje posteljnino in razno kuhinjsko orodje in posodje, kako si nabere za hranilni knjižici nekoliko dote za dan poroke ali kako si zavaruje z majhnimi mesečnimi prispevki svoje

življenje za stara leta, če ji jih je namenil ljubi Bog. Kolikokrat se poročajo mladi ljudje tja v en dan samo zato, ker se imajo trenutno tako neizrekljivo radi; noben pa ne prinese ničesar s seboj. On samo svojo majhno delavsko plačo, morda niti ni stalna, ona pa nekaj cunj. Že čez malo tednov in mesecev se oglašá jadikovanje in jok in beda po vseh kotih — o nekdanji ljubezni kmalu ni ne duha ne sluha več!

Ljuba gospodinja! Tvoja Urška v mestu ima vsako tretjo nedeljo prosto, ali misliš, da je to dobro zanjo? Revica misli od tedna do tedna samo na to, kako bi te proste urice — čim bolj izrabila, kako bi se izživela. Česar ne najde sama, to zve od Ivce, s katero se snideta zvečer na pogovor. O, dobra gospa, prečrtaj prav na debelo to nesrečno tretjo nedeljo! Daj namesto tega Urški večkrat kako prosto urico; s tem storiš dobro delo pred Bogom, ustvariš si pa tudi iz Urške prijazno, voljno služkinjo. Vsako tretjo nedeljo pride Urška čisto iz tira, uživa čutno veselje iz polne čaše in mnogokrat postane ubožici ravno ta nedelja nesreča za vse življenje.

Glej, da bo imela Urška v mestu vsako nedeljo toliko prostosti, da se bo lahko udeležila sv. maše s pridigo! Koliko je deklíc, ki leto in dan ne slišijo božjega nauka in komaj morejo ujeti kako tiho sv. mašo, četudi bi rade izpolnile svojo versko dolžnost v polni meri! Verjemi mi, spoštovana gospa, če me ubogaš, tudi v časnem oziru ne boš prav nič na škodi. V kratkem se prepričaj, kako prav imam jaz: vsa začudežna boš opazila, kako ti tvoja služkinja vse z veseljem stori, da skuša iz tvojih oči uganiti vsako tvojo željo.

Urška je prišla k tebi iz domače, preproste kmečke ali delavske hiše; doma se ni naučila na tak način kuhati in čistiti, umivati in likati, brisati in ribati, krpiti in šivati, kakor zahtevaš ti. Potrpi s punco! Pokaži ji mirno, kako naj kaj izvrši, dobrohotno jo napeljavaj na vse, kar je praktično in lepo, a nikar je precej ne zmerjaj: tepec, živina itd., saj s tem ne dosežeš prav ničesar drugega, kakor da postane dekletroglavo, kljubovalno, hinavsko in hudobno. Če imaš služkinjo, privadi jo in prikljeni z ljubeznijo na svojo družino! Sprejmi jo kot človeškega in božjega otroka, vzgoji jo in izobrazi ji um in srce in kmalu boš čutila

blagoslov svojega prizadevanja v vseh rečeh.

Seveda, to vem tudi jaz, je na svetu tudi precej poslov, tudi ženskega spola, ki so pokvarjeni že od doma; imeli so žalibor nesrečo, da so rasli v ozračju, ki je bilo zastrupljeno in jih ni moglo napraviti dovzetnih za dobro, ne sposobnih, da bi dobrotnost spoznali in priznali. Take propalice moreš pomilovati, pobiljšal jih boš pa le redkdokdaj! Če te zadene nesreča, če dobiš v hišo takšno bitje, nikar se ne muči z njim, spravi ga čimprej proč, preden zastrupi tebe in tvojo hišo. Morda ga ozdravi bridka šola življenja! Včasih pripelje huda stiska taka nesrečna bitja vendarle na pravi tir. Tu in tam tudi dejanska dobrotta in ljubezen, nikoli pa ne surova kazen in tiranstvo, to zakrknje človeka do zveri.

KUHINJA

Pražena ščuka. Svežost rib se spozna v tem, da ima živalca čiste oči, rdeče škrge in trdo meso. Žive ribe usmrtim tako, da se s prtičem primem za rep in udarim z glavo ob rob mize. Potem položim ribo na mokro desko, jo primem s krpo in ji ostržem z nožem luskine, in sicer od repa proti glavi. Nato prežem ribi trebuh od glave do repa in ji odstranim drobovje, nakar odrežem prav previdno žolc od jeter. Ribi pustim oči samo tedaj, ako jo kuham.

Osnaženo ščuko razrežem na štiri prste široke kose, jo operem, malo osušim in nasolim. V kozici razbelim precej olja ali surovega masla z dodatki sesekljané čebule, zelenega peteršilja, limoninih lupinic in drobno sesekljanih ali pretlačeni sardelic. Na to zelenjavo denem ribo, jo polijem s kisló smetano, dobro pokrijem in počasi pražim. Ko se riba nekaj časa praži, jo odkrijem, obrnem, spet pokrijem in pustim, da je od obeh strani lepo oprazena. Gotovo ribo denem na krožnik, polijem z omako in dam na mizo.

Pečene postrvi. V iztrebljene in oprane postrvi zarežem po dolgem križe, potem jih nasolim in popopram ter pustim nekaj časa stati. Nato ribe osušim, namažem z oljem ali s surovim maslom in počasi pečem. Ko so že pečene, jih poškopim z limoninim sokom in dam na mizo. Lahko jih tudi polijem s kaprno polivko,

Veterinarski nasveti

Kako odpraviti posledice napačnega zdravljenja kraka. F. K. L. Vaš konj je že delj časa šepal na zadnjo nogo. Hromost je bila posebno močna v začetku gibanja, ko pa se je konj razhodel, je hromost izginila. Slišali ste, da se taki vrsti hromosti konja pravi krak. Ker vas hromost konja ni veliko motila, niste iskali strokovne pomoči. Ko ste pa slučajno dobili neko mast proti kraku, ste se odločili za zdravljenje. Masirali ste dnevno enkrat notranjo stran skočnega sklepa obolele noge tako dolgo, dokler ni pričela noga otekati in konj ni mogel več stopiti nanjo. Po nekoliko dneh ste opazili, da je koža v obsegu 20×7 čisto odmrla. Na mestu odpadle kože je bujno pognalo divje meso, ki bolj in bolj rase. Želite vedeti, ali se bo rana kdaj zacečila? Je li kako domače sredstvo s katerim bi se lahko rana zdravila. — Dasi je rana precej obsežna, je vendar le upanje, da se bo pozdravila, v kolikor ni po sredi globoko gnojenje, ki bi povzročalo povišanje telesne vročine. Rano brišite dnevno z čisto prekuhano krpo, ki ste jo temeljito oželi. Nato premažite rano z ribjim oljem izmenoma s svinjsko mastjo. Rane ni treba zavijati, ampak jo rajši posipljite z mešanico najdrobnejše stolčnega bukovega oglja in modre galice v razmerju 1:10. Vzemite n. pr. 3 dkg modre galice in 30 dkg oglja. Stolcite dobro prvo in drugo, presejte skozi gosto sito in nato oba praška dobro zmešajte v skledi. Tako boste dobili dober in poceni prašek, ki ga lahko stavljate na vsako starejšo rano. V kolikor divje meso pretega ravnino okoliče, premažite tedensko dvakrat do trikrat najbolj vzdignjene dele divjega mesa s kosom modre galice. Konja imejte čimveč zunaj na zraku in soncu, ki je vir vsega zdravja.

SEJMI

26. 3.: živ. Lesce, Vrhnika, Cerknica, svinj. Središče, živ. Št. Lenart v Slov. goricah, živ. in kram. Mirna peč, Metlika, Veliko Mraševo, Lukovica pri Kamniku, Bučeča vas, Teharje, konj. in gov. Maribor, kram., gov., konj. Dobova, živ. in kram. Šoštanj, svinj. Dol. Lendava, gov. Rakičane. — 27. 3.: živ. in kram. Št. Vid pri Stični, žiri, Razkrižje. — 28. 3.: živ. Stari trg pri Ložu, živ. in kram. Polšnik, Nova cerkev, svinj. Turnišče, živ. in kramarski Dol. Lendava. — 30. 3.3 živ. in kram. Zagradec, gov. Trebelno.

V vsako hišo »Domoljuba!

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Kranj. Na sejmu dne 11. marca so plačevali živino takole: voli I. 7, II. 6,50, III. 6; telice I. 7, II. 6,50, III. 6; krave I. 5,75, II. 5,25, III. 4,75; teleta I. 8, II. 7; prašiči špeharji 9,50—11,50, pršutarji 8,50 do 9,50 za kg žive teže. Surove kože: goveje 12—14, telečje 16—18, svinjsko 6 do 8 din za kg.

Kamnik. Po zadnjih podatkih so bile cene živine v kamniškem okraju naslednje: voli I. 6,50—6,75, II. 5,50, III. 4,50; telice I. 5,75, II. 5, III. 4,50; krave I. vrste 3,75; teleta I. 6,50—7, II. 5,50—6; prašiči špeharji 8,50, pršutarji 7—8 din za kg žive teže.

Novo mesto. Dne 5. marca so beležili v okraju sledeče živinske cene: voli I. 6,50—7, II. 5,50—6, III. 4—5; telice I. 5—6, II. 4, III. 3; krave I. 4,50—5, II. 4, III. 3; teleta I. 6, II. 5; prašiči špeharji 8—8,50, pršutarji do 7 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje so po 18 din, telečje 20 din, svinjske 14 din kg.

Celje. Po zadnjih podatkih so se gibale živinske cene v celjskem okraju v začetku marca takole: voli I. 6—6,50, II. 5,50—6, III. 5—5,50; telice I. 6,25, II. 6, III. 5—5,50; krave I. 5, II. 4, III. 3,50; teleta I. 6,50, II. 6; prašiči špeharji 10, pršutarji 8—9 din za kg žive teže. Surove kože goveje 10—12, telečje 14—16, svinjske 6—8 din za kg.

Vinica. Na sejmu dne 11. marca so plačevali živino po naslednjih cenah: voli I. 6—7,25, II. 5—6, III. 5—5,50; telice za rejo I. 7,50, II. 6; krave II. vrste (za rejo) 4—5 din, III. za klanje in za rejo 3—4; jalova živina za klanje 4—5,50; prašiči 6—8 din za 1 kg žive teže.

Maribor. Na sejmov zaradi slinavke in parkljevke.

Šmarje pri Jelšah. Na sejmu v Lembergu dne 4. marca so prodajali živino po sledečih cenah: voli I. do 6,50, II. do 5,50, III. do 4,50; telice I. do 5,50, II. do 4,50, III. do 3,50; krave I. do 5, II. do 4, III. do 3; teleta I. do 6,50, II. do 5,50; prašiči špeharji do 13, pršutarji do 10 din za kg žive teže.

Lendava. Na dan 5. marca so se sukale živinske cene v lendavskem okraju: biki I. 5,75—6,25, II. 4,50—5; telice I. 5 do 6,50, II. 4,50—5; krave I. 3—3,50, II.

2,50—3; telta I. 5—6, II. 4—4,50, prašiči špeharji 8—11, pršutarji 6—7,50 din za kg žive teže.

Ljutomer. Po poročilu z dne 8. marca imajo te cene za živino: telice III. 4; krave II. 4,50, III. 3; teleta I. 6, II. 5; prašiči špeharji 10, pršutarji 8 din za kg žive teže.

CENB

Kranj. Pšenica 1 kg 2,75, ječmen 2,50, rž 2,25, oves 2, koruza 1,80—2, fižol 5—7, krompir 1,75—2,25; k r m a : lucerna 1,50, seno 1—1,50 za kg; meso: govedina 10 do 14 din, svinjina 14—18, suha slanina 24—26, svinjska mast 2—2,2; med 22—24; neprana volna 24—28, oprana volna 34—38; mleko 2—2,50, maslo 34—38 din kg; drva 1 prn 11—120 din.

Novo mesto. Pšenica 100 kg 225—250 din, ječmen 200—220, rž 200, oves 200—225, koruza 190—200, fižol do 800, krompir 200—210; k r m a : seno 90—125, slama 50—55 din; mleko 1—2 din, surovo maslo 32—34; meso: govedina 12, teletina 14, svinjina 14 din za kg; svinjska mast 22; med 20; drva 1 prn 70—80 din.

Maribor. Pšenica 1 kg 2—2,50, ječmen 2,50, oves 2—2,50, koruza 2—2,25, fižol 6 do 7, krompir 2—2,50; k r m a : sladko seno 100 kg 115—140, kisló seno 90—100, otava 145; mleko 2—2,50, surovo maslo 32—36, čajno maslo 36—40, smetana kislá 10—12,50 liter, sladka 17—24; svinjska mast 18—20, slanina 15—17, govedina 6 do 12, teletina 8—12, svinjina 10—14 din za kg.

LES

Po podatkih ljubljanske borze z dne 15. marca je bila cena lesa za kubični meter franko vagon nakladalna postaja v Sloveniji:

Smreka in jelka: hlodi I-II monte 245 do 315 din, brzozavni drogovi 190—220, bordonali 290—320, filerji 270—290, trami ostalih razsežnosti 255—315, deske-plohi od 16 cm dalje 480—555 din.

Bukev: hlodi I-II od 30 cm dalje 110—150 din, hlodi za furnir čisti od 40 cm naprej 210—250, deske-plohi naravni 260 do 500, parjeni 350—650 din.

Hrast: hlodi I-II od 30 cm dalje 200—320 din, bordonali 760—860, deske-plohi 720—940, frizi 710—910 din.

PRAVNI NASVETI

Skrajšan rok. T. M. - Prvi sin je služil med vojno tri leta. Drugi sin je odslužil polni rok. Tretji sin je služil istočasno kot drugi sin, na kar mu je bila vojaška služba odložena, dokler drugi ne odsluži svojega roka. Tedaj je poveljnik vojnega okrožja odločil, da bo imel tretji sin pravico do skrajšanega roka. Ko pa je leta 1959 drugi sin odslužil rok, ste predložili vojaške listine prvega sina vojnemu okrožju, na kar je vojevo okrožje prošnjo za skrajšani rok tretjega sina odbilo. Pritožili ste se na poveljnika divizijske oblasti, pa tudi ni nič pomagalo. Vprašate, ali bo res mora tretji sin služiti polni rok? — V rešitvi vojaške oblasti, ki je prošnjo za skrajšani rok tretjega sina zavrnila, je gotovo navedeno, zakaj se tretjemu sinu ne prizna pravica do skrajšanega roka. Najbrž smatra vojaška oblast, da je prvi sin služil le kot črnovojnik in da torej nista dva brata po vrsti odslužila polnega roka. Če je to tako, tedaj bo moral tretji sin služiti polni rok vojaške službe.

Ali je strojevodja drž. železnic uradnik. C. T. - V službi ste pri železnicah in nameravate postati strojevodja. Hodili ste v meščansko šolo in ste tudi izučeni ključavničar. Imate tudi izpit za kurjača. Vprašate, ali boste kot strojevodja postali kot uradnik ali samo kot zvaničnik? — Po odločbi prosvetnega ministra imajo strojevodje državnih železnic, ki so po dovršeni osnovni šoli dejansko dovršili dva razreda srednje ali meščanske šole, se izučili ključavničarskega obrta in dovršili občno obrtno (večerno) šolo, bili v praksi v delavnici za popraviljanje lokomotiv, opravili izpit za kurjača in bili na to zaposleni kot kurjači najmanj leto dni, pa opravili izpit za strojevodjo s tečajem za strojevodje ali brez tega tečaja, kvalifikacijo dovršene nižje strokovne šole in se razvrščajo kot uradniki z nepopolno srednjo šolo, dokler ostanejo v svoji stroki. Strojevodje, ki imajo enako izobrazbo kakor prej navedeni, če dejanski niso dovršili dveh razredov srednje ali meščanske šole, pa imajo izobrazbo kot dovršeni učenci dvorazredne strokovne šole in se razvrščajo kot zvaničniki, dokler ostanejo v svoji stroki.

Po usnjarni okužena voda. P. N. G. Vodo na sosedovem svetu, ki ste jo skozi več kot 50 let stalno uporabljali bodisi za napajanje živine ali za kuho, vam sosed ne more več prepovedati. Vi ste že priposestvovali služnostno pravico do uporabe te vode. Če je sosed ob vodi napravil usnjarno in odpadki kužijo vodo, ga lahko prisilite, radi že priposestvo-

vane služnostne pravice do te vode, da vam da čisto vodo na razpolago, kakor ste jo preje uživali. Svetujemo vam, da daste sosedu povabiti k sodišču, da se pred sodnikom dogovorite o načinu, kako se bo vam vaša dosedanja pravica zavarovala. Če vam pa sosed to pravico do vode odreka, ga boste pač morali tožiti.

Procenti od kupnih pogodb. K. A. B. Državna taksa za kupne in prodajne pogodbe za nakup in prodajo nepremičnin je povišana od 4 na 6% od vrednosti. Banovinska taksa pa znaša 2% tako, da boste morali plačati pri nakupu hiše z zemljiščem 8% državne in banovinske takse.

Če voda trga zemljo. F. R. U. Vaš travnik vsako leto trga voda na enem bregu, na drugem bregu pa se zemlja širi. Vprašate, če bi se dalo temu odpomoči. — Skrbite za to, da bo vaš breg zavarovan. Kajti zemlja, ki jo voda neopazno naplavi bregu, pripada lastniku brega. Če bi pa voda s silo nanasla znaten kos zemlje k tujemu bregu, izgubi prejšnji posestnik svojo lastninsko pravico nanj le tedaj, ako je v enem letu ne uveljavi.

Sezonski delavec. J. M. S. Glede morebitne zaposlitve v inozemstvu vprašajte pri vaši najbližji borzi dela. Kazen, ki ste jo že odslužili, po našem mnenju ne bo ovira za morebitno sezonsko zaposlitev.

Češplja ovira vožnjo. A. K. L. Če ovira skrivljena češplja ob poti vaše vožnje, potem opozorite sosedu, da jo odstrani, kajti pot mora biti prosta in uporabna za vsakovrtno vožnje tudi s senom naloženimi vozovi, če ste doslej skozi 30 let take vožnje na tej poti opravljali.

Sadno drevje je treba pozimi zavarovati. F. Š. Zajec vam je ogledal veliko mladega sadnega drevja, ki ga niste prav nič zavarovali. Radi bi dobili odškodnino. — Ker drevja niste tako zavarovali, kakor to navadno dela umen sadjar, nimate pravice do odškodnine. Lovski zakon pravi, da le tisti sadjar lahko zahteva, da mu lovski zakupnik povrne škodo, ki mu jo je napravila divjačina, ki dokaže, da je sadovnjak ograbil in drevje ovil, obelil ali na drug način zavaroval.

Skrajšan vojaški rok. F. T. Za odreditev skrajšanega roka ni meročajno ali vi skrbite za družino ali kdo drugi. Pri vas, kjer je v družini več moških, ima prvi sin pravico do skrajšanega roka, če ima v družini živega očeta, strica ali deda pod 60 letom starosti, a nima prvi sin mlajšega brata z najmanj polnimi 17 leti starosti. Če pa ni teh pogojev, mora prvi sin služiti popolni rok, prav tako tudi drugi brat in bo šele tretji imel pravico do skrajšanega roka.